

[Fraenkel.]

Side bryder jeg mig heller ikke om en Tilstand, hvor det er muligt, at Chancen forfølges ud til sit yderste. Og jeg mener, at Husejerne har haft deres Chance i den forløbne Tid, og at de har udnyttet den i passende Grad — det har jeg heller ikke noget imod, jeg under dem alt, hvad de har faaet.

Men jeg ønsker ogsaa den anden Part sikret, og jeg ser her paa Spørgsmaalet paa en helt anden Maade end Herrerne, der har udtalt sig. Idet jeg gaar ud fra, at man, hvorledes denne Sag end vil forme sig, vil faa et eller andet, der sikrer os paa effektiv Maade mod ligefrem Aager, vil jeg sige, at Pengespørgsmaalet egentlig ikke for mig er det, der betyder mest i Sagen. Men meget mere dette, at i hele Forholdet mellem Ejere og Lejere er de to Parter saa ganske overordentlig forskelligt stillet baade med Hensyn til den Betydning, Lejeforholdet har for dem, og med Hensyn til den Magt, den ene Part er i Stand til at sætte ind overfor den anden. Jeg finder, at her er virkelig et Forhold, hvor det er rigtigt at træde regulerende til fra Samfundets Side.

Hvor forskellig Betydningen af Lejeforholdet er for de to Parter, kan jeg bedst vise ved et Eksempel, som jeg har haft fremme et Par Gange, jeg har udtalt mig om Spørgsmaalet udenfor denne Sal. Jeg kender ganske nøje en Mand, som har boet i 17 Aar i samme Bolig; han har aldrig nogen Sinde i den Tid set sin Vært for sine Øjne, han aner ikke, hvordan Manden ser ud. Det er for mig et almenyldigt Bevis paa, at for Husejeren er hele Forholdet et simpelt Pengespørgsmaal, et Forretningsspørgsmaal. Og deri er der jo intet ondt. Jeg skal være den sidste til at mene, at Husejeren er en daarligere Mand en Husejeren. Men det er for førstnævnte alene *et Forretningsforhold*. For Lejeren derimod er det noget ganske andet. Det er *ikke alene* et Forretningsforhold for ham, hvor han skal betale visse Goder med en vis Sum Penge og i øvrigt holde sig visse Regler efterrettelig. Men det er tillige et Forhold, der i allerhøjeste Grad berører ham personligt, hans hele daglige Liv, hans Næring mange Gange, Forholdet til Børnene, de mest intime Forhold, alt bliver berørt af Boligen. Den er for ham alt andet og meget, meget mere end et blot og bart Forretningsforhold. Det synes jeg der maa tages Hensyn til, at de to Parter er stillet saa overordentlig forskelligt i Henseende til den Betydning, Forholdet har for dem. Og saa tillige dette, at Lejeren jo, som Forholdene ligger, altid

er den underlegne i Forholdet. Han kan ikke sætte den Kraft ind, hvis han ikke styrkes ude fra, som Ejeren er i Stand til.

Saaledes ser jeg paa Sagen ud fra Privatmandens Synspunkt. Og jeg maa tilstaa, at der er for mig intet som helst afskrækkende i Tanken om en Boligret eller et Bolignævn, hvad man vilde kalde det, en Ret eller et Nævn, der selvfølgelig ikke skal gøre Uret, heller ikke overfor Husejeren. Det er jo ikke almindeligvis Meningen med en Ret, at den skal gøre Uret, men tværtimod, at den skal gøre Ret, at den skal kunne tage en hel Del af de Hensyn, der virkelig ikke kommer frem gennem national-økonomiske Doktriner, hvis Værdi jo til syvende og sidst staar og falder med de Forhold, over hvilke de er konstrueret.

Og saa er der et andet Forhold, der rykker op, i hvilket alt, hvad jeg har sagt om Lejerens Understilling i Forholdet mellem Ejer og Lejer, kommer til at gøre sig endnu langt, langt stærkere gældende — det er, hvor Talen er om en næringsdrirende, hvis hele Forretning og dermed ogsaa hele Tilværelse er afhængig af; at han kan blive boende paa det Sted, hvor han nu, lad os sige i Kraft af Dygtighed og Flid, har oparbejdet en Forretning. Man har jo adskillige Eksempler paa, hvorledes denne Oparbejden meget nøje overvaages af Husetts Ejer og udnyttes til hans Fordel, og jeg vil dog virkelig sige, at der er noget Forhold, hvor man kan tale om Tilegnelse af Værdier, man ikke selv har tilvejebragt, synes jeg, det er i dette. Derfor vil jeg ønske, at der kommer noget ud af dette Lovforslag. Det er særlig paa disse to Punkter og ud fra det Synspunkt, jeg her har gjort gældende, at jeg ønsker Garantier ved en Revision af denne Lov; om disse Garantier bliver udformet paa den ene eller den anden Maade, er mig naturligvis fuldkommen ligegyldigt, og da man dog, forekommer det mig, selv fra de Sider, der i og for sig var imod Lovforslaget, ikke har stillet sig fuldkommen afvisende, er det mit oprigtige Haab, at der ud af Samarbejdet i Udvalget maa komme noget, som ikke gør Uret til nogen Side, men som paa den anden Side er en Betyggelse og en Garanti dèr, hvor det forekommer mig at Betyggelse og Garanti er tiltrængt.

Indenrigsministeren (Dahlggaard): I Anledning af de Bemærkninger, det ærede Medlem Hr. Nygaard fremsatte i Eftermiddag vedrørende Gladsakse og Herløv Kommuner vilde jeg gerne sige, at jeg forstaar overmaade vel, at disse to Kommuner,